https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-344-4-14
УДК 336.7

ГАРКУША Юлія
Одеський національний економічний університет
https://orcid.org/0000-0002-4584-830X
e-mail: yulyaharkusha@gmail.com

ФІНАНСУВАННЯ КРАФТОВОГО БІЗНЕСУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У статті досліджено теоретичні та методичні основи фінансування крафтового бізнесу. Виділено моделі фінансування крафтового бізнесу, а саме: самофінансування, формальне та неформальне фінансування. Визначено, що самофінансування відбувається за рахунок власного капіталу, формальне фінансування забезпечується шляхом банківського кредитування, небанківського фінансування, грантів, пільгового фінансування, венчурних фондів. Неформальне залучення додаткових ресурсів передбачає пряме фінансування пов'язаних осіб, P2P фінансування, краудфандинг. Також у процесі дослідження було виділено ознаки крафтового бізнесу з точки зору фінансування, а саме: в основному представлений малими та середніми підприємствами, що визначає специфіку кредитних відносин; несерійне виробництво; високий рівень кредитного ризику; бізнес практично не масштабується; не передбачається франчайзинг; незначні обороти підприємства; низька рентабельність підприємств; низька вартість товарно-матеріальних запасів; поєднання функцій власності і менеджменту; нестабільність попиту на крафтову продукцію. За результатами дослідження зазначено, що банківський кредит залишається класичним способом фінансування. Також крафтові підприємства отримують кошти шляхом участі у конкурсах на отримання грантів. Перспективними інструментами фінансування крафтової діяльності є залучення венчурного капіталу, збір коштів через краудфандингові платформи.

Ключові слова: крафтовий бізнес, малий та середній бізнес, підприємництво, фінансування, гранти, інвестиції.

HARKUSHA Yuliya
Odesa National Economic University

FINANCING OF CRAFTS BUSINESS IN ENSURING THE DEVELOPMENT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

The article examines the theoretical and methodological foundations of financing craft businesses. Models of financing craft businesses are highlighted, namely: self-financing, formal and informal financing. It is determined that self-financing occurs at the expense of equity, formal financing is provided through bank lending, non-bank financing, grants, preferential financing, venture funds. Informal attraction of additional resources involves direct financing of related parties, P2P financing, crowdfunding. Also, in the process of research, the characteristics of craft business from the point of view of financing were identified, namely: mainly represented by small and medium-sized enterprises, which determines the specifics of bank credit relations; non-serial production; high level of credit risk; business practically does not scale; franchising is not envisaged; insignificant turnover of the enterprise; low profitability of enterprises; low cost of inventories; combination of ownership and management functions; instability of demand for craft products. The results of the study indicate that bank credit remains a classic method of financing. The volume of loans provided to small and medium-sized enterprises, including craft enterprises, is actively growing. Craft enterprises also receive funds by participating in grant competitions, participating in international and national business support programs. Promising tools for financing craft activities are attracting venture capital, raising funds through crowdfunding platforms. The study also indicates that craft business is the basis for the development of local communities, the formation of a positive image of territorial associations, their investment environment, increasing the level of tourist attractiveness and a factor in economic growth in post-war recovery.

Keywords: craft business, small and medium businesses, entrepreneurship, financing, grants, investments.

Стаття надійшла до редакції / Received 07.07.2025
Прийнята до друку / Accepted 02.08.2025

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Одним із драйверів соціально-економічного розвитку країни є ефективна діяльність такого виду малого та середнього підприємництва як крафтовий бізнес, адаптивність та гнучкість якого дозволяє забезпечити самозайнятість населення, розвиток сімейного бізнесу, індивідуальної підприємницької діяльності. Це знижує рівень безробіття та відповідних соціальних виплат, збільшує надходження до державного та місцевих бюджетів та позитивно впливає на розвиток територіальних громад, підвищує привабливість місцевого туризму. Для стабільної, динамічної роботи крафтових виробників, особливо в умовах невизначеності та нестабільності, спричинених дією воєнного стану в Україні, важливою передумовою є фінансово-кредитне забезпечення процесу господарювання, можливість залучати додаткові фінансові ресурси та вибір найбільш вигідних способів фінансування підприємства, що підтверджує актуальність теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження аспектів діяльності крафтового бізнесу становить значний теоретичний та практичний інтерес. Зокрема, теоретичні та практичні аспекти крафтового підприємництва вивчають такі вітчизняні та

зарубіжні вчені як: А.Є. Кульчицька, Т.О. Царьова, Л.Л. Калініченко, О.О. Комліченко, В.О. Колодяжна, А.М. Живець, Н.В. Прилепа, Т.С. Томаля, Н.А. Антошкова, Н.І. Сенків. та ін. Важливість ефективної діяльності крафтового бізнесу як представників мікро-, малих та середніх підприємств значно актуалізує дослідження з цього напрямку.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених розвитку крафтового підприємництва, у наукових працях недостатньо уваги приділено вивченню моделям фінансування діяльності представників крафтового бізнесу.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є удосконалення теоретичних і методичних основ фінансування крафтового бізнесу у забезпеченні розвитку малого та середнього підприємництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

До крафтового бізнесу відносяться невеликі підприємства, що спеціалізуються на виготовлені унікальних товарів переважно ручної роботи. Таке виробництво здійснюється дрібними партіями, в основному з натуральних матеріалів за авторськими або автентичними технологіями [1, с. 38]. Не зважаючи на несприятливі умови, в яких функціонують представники крафтового підприємництва на сьогодні, більшості з них вдалося адаптуватися до нових умов та продовжити діяльність. Однак зростання даного напрямку підприємництва потребує додаткового фінансового забезпечення. Крафтовий бізнес в основному представлений малими та середніми підприємствами, що визначає специфіку залучення додаткових ресурсів. У процесі наукового дослідження було виділено три основні моделі фінансування крафтового бізнесу: самофінансування, формальне та неформальне фінансування (рис. 1).

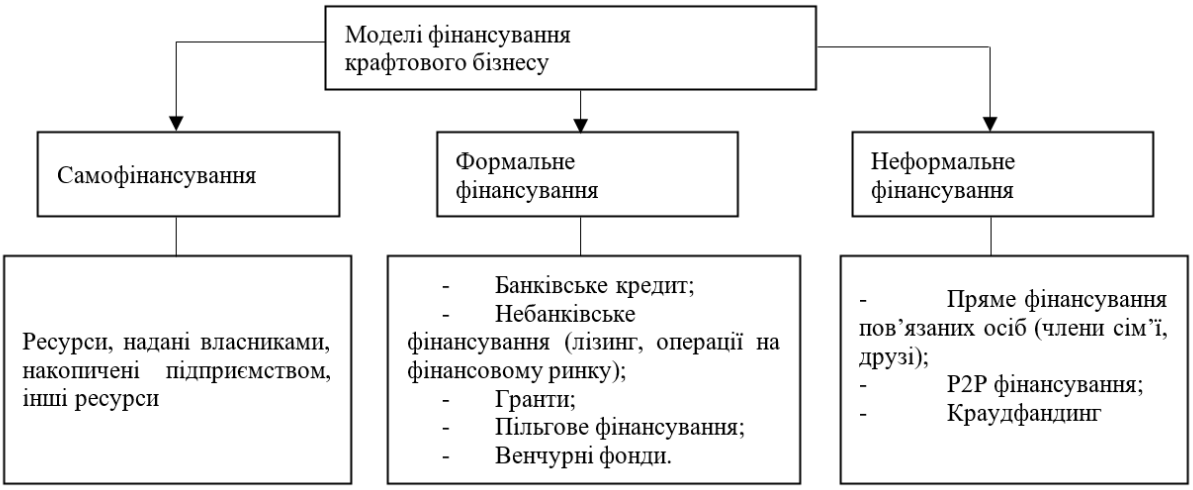

Рис.1 Моделі фінансування крафтового бізнесу

Джерело: власна розробка автора

Формальне фінансування включає банківське кредитування, яке характерне широким спектром видів кредиту та способів залучення коштів, але передбачає наявність ліквідної застави, оцінки кредитоспроможності та виконання ковенантів кредитної угоди. Також до формального фінансування відноситься залучення фінансових ресурсів у формі лізингу та шляхом розміщення боргових цінних паперів на фондовому ринку.

Важливим способом фінансування крафтового бізнесу є отримання державних та міжнародних грантів, особливо під час дії воєнного стану, в умовах якого фінансові посередники не в змозі профінансувати повною мірою потреби мікро-, малого та середнього бізнесу. Підтримка Уряду може бути реалізована за допомогою створення спеціальних державних установ для кредитування і фінансування представників бізнесу, а також шляхом сприяння розвитку кредитних відносин банків та господарюючих суб'єктів [4]. Не зважаючи на складність процесу отримання коштів даний вид фінансування являється вигідним для підприємств за рахунок безоплатності та безповоротності, а також сума залучених коштів досить часто є значною.

До пільгового фінансування відносяться поворотні безвідсоткові гранти, що надаються заявникам-виробникам на короткостроковий період, протягом якого підприємства використовують залучені кошти для створення, розвитку та масштабування господарської діяльності. Після повернення кошти використовуються для фінансування інших представників крафтового бізнесу.

Ще одним формальним та безвідсотковим способом залучення додаткових ресурсів для крафтового бізнесу є співфінансування бізнес-ідеї. Такий вид фінансування передбачає власний внесок підприємців у визначеному розміру відповідно до розміру гранту.

На сьогодні найбільшу кількість грантів надає Європейський Союз, але для отримання фінансування потрібно конкурувати з компаніями з різних країн. Слід зауважити, що представники мікро-, малого та середнього бізнесу можуть залучити кошти шляхом участі у програмах прямої взаємодії з окремими країнами, зокрема Бельгією, Данією, Швецією, Норвегією, які пропонують бюджет фінансування від 5000 до 430 000 євро (табл. 1). Також в Україні активно працюють американські фонди такі як Razom for Ukraine, Ukraine-Moldova American Enterprise Fund (UMAEF), Фонд Говарда Баффета [5].

Представники крафтового бізнесу можуть залучити кошти для розвитку, співпрацюючи з венчурними фондами. Венчурний капітал надається як на стадії впровадження (патентування) ідеї, так і на інших етапах господарювання, аж до повного налагодження масового комерційного виробництва нового продукту. Венчурне фінансування також може передбачати додаткові управлінські та консультаційні послуги, що є особливо важливим для підприємств, які ще не мають достатнього досвіду ведення бізнесу [5, с. 177; 6, с. 28].

До неформального фінансування зараховується пряме фінансування від пов'язаних осіб, зокрема від членів сім'ї, друзів. Також сюди можна віднести P2P фінансування, яке здійснюється між окремими особами та не передбачає посередництво фінансово-кредитних установ.

Таблиця 1

Основні програми фінансування крафтового бізнесу в Україні у 2025 р.

Країни, партнери	Назва програми	Вид підтримки	Бюджет проектів	Цільові категорії отримувачів
ЄБРР	ЄБРР Resilience and Livelihoods Guarantees (RLG)	Надання банківських гарантій з покриттям до 50% кредитного ризику	Бюджет 6 млрд. євро	Сільське господарство, харчова промисловість, логістика, енергетика та ін.
Європейський Союз	House of Europe	Надання грантів, резиденції, організація мобільності та програм обміну	Бюджет 13,6 млрд. євро Сума гранту залежить від конкурсу: -до 2,5 млн. євро - до 15 млн. євро	Креативні індустрії, медіа, культура та освіта
	Horizon Europe	Надання грантів у розмірі від 60 до 100% вартості проектів. Підтримка виходу на нові ринки, масштабування технологій, доступ до інвесторів. Інструменти, які пропонуються для МСБ : акселерація, підтримка консорціумів, доступ до партнерства	Бюджет 13,6 млрд. євро Сума гранту залежить від конкурсу: -до 2,5 млн. євро - до 15 млн. євро	Інновації, R&D, deep tech, університети, охорона здоров'я, енергетика, агро, безпека
	LIFE Programme	Надання грантів у розмірі від 60 до 75% вартості проектів на період від двох до п'яти років	Бюджет: 5,5 млрд. євро Фінансування: від 0,5 до 2 млн. євро	Зелена енергетика, екотехнології, міський транспорт, рішення для клімату
Уряд США	Ukraine-Moldova American Enterprise Fund (UMAEF)	Інвестування у нові технології, розширення асортименту продукції та виходу на нові ринки	Фінансування: 1-3 млрд. дол. США	МСБ у сфері харчової та легкої промисловості, надання послуг
Уряд Норвегії	Norad	Надання грантів на розвиток підприємництва в Україні з покриттям до 60% вартості проектів	Фінансування: 430 тис. євро	Сільське господарство, енергетика інфраструктура, виробництво продуктів харчування
BMZ Федеральне міністерство економічної співпраці та розвитку Німеччини	Partners in Transformation	Надання грантів на реалізацію проектів, технічна підтримка бізнесу	Фінансування: до 2 млн. євро	МСБ, стартапи, бізнес асоціації у сталому розвитку, зайнятості, інноваціях або соціальному впливу
Україна	KSE Founddation Talents for Ukraine	Гранти на реалізацію проектів	Фінансування до 5000 дол. США	Фізичні та юридичні особи, що реалізують інноваційні бізнес ідеї
	Урядова проект «єРобота»	Гранти на реалізацію проектів	Фінансування від 250 тис. грн. до 8 млн. грн. залежно від програми	Мікро- та малий бізнес, виробники, ветеранський бізнес

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Ще одним інструментом неформального фінансування є краудфандинг – спосіб збору коштів, що дозволяє приватним особам та організаціям залучати грошові кошти для конкретного проекту або ініціативи через онлайн-платформи [8, с. 91; 9]. Краудфандинг не передбачає отримання прибутку, натомість приватні інвестори можуть отримати продукт чи послуги на пільгових або безоплатних умовах. На сьогодні до найбільших краудфандингових платформ на міжнародному рівні відносяться Kickstarter, IndieGoGo, RocketHub, ArtistShare, в Україні активно функціонують такі краудфандингові платформи як Спільнокошт, RazomGo, dobro.ua, StartEra та ін.

Також важливим є виділення ознак крафтового бізнесу з точки зору фінансування, а саме:

- в основному представлений мікро-, малими та середніми підприємствами, що визначає специфіку кредитних відносин у процесі взаємодії;
- характерний виготовленням специфічної продукції та несерійним виробництвом;
- достатньо високий рівень кредитного ризику через відсутність у більшості крафтових підприємств досвіду співпраці з банками та іншими фінансовими посередниками з приводу залучення позикових коштів і, відповідно, репутації на кредитному ринку, що впливає на рівень вартості кредиту та на встановлення додаткових гарантій;
- низька маржинальність кредитування крафтових підприємств, оскільки надання, зокрема банківського кредиту, пов'язане з певними операційними витратами, розмір яких практично не залежить від обсягу позики;
- крафтовий бізнес практично не масштабується. Виготовлення крафтової продукції в основному відбувається вручну, що обмежує можливість розширення виробництва зі збереженням достатнього рівня якості [10, с. 294];
- крафтовий бізнес не передбачається франчайзинг;
- низька рентабельність підприємств, що обумовлює потребу в порівняно дешевому кредиті;
- фінансування залучається на реалізацію в основному інвестиційних проектів, а не на поповнення обігових коштів підприємства;
- низька вартість товарно-матеріальних запасів, що ускладнює їх використання у якості застави та знижує можливість доступу до кредитування та послуг кредитного характеру;
- поєднання функцій власності і менеджменту, типове для підприємств малого та мікробізнесу, означає, що керівником підприємства є його власник, який володіє спеціальними знаннями і досвідом роботи, однак не завжди має економічну освіту та навички фінансового управління;
- складно спрогнозувати попит на крафтову продукцію, що потенційно підвищує ризик неповернення позики або виникнення заборгованості за кредитом.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Удосконалення способів фінансування крафтових виробників є досить важливим питанням та потребує достатньої уваги як з боку держави та місцевої влади, так і з боку фінансових посередників, зокрема банків. Банківський кредит залишається класичним способом фінансування. Обсяги кредитів, наданих малим та середнім підприємствам, в тому числі крафтовим, активно зростають. Значні операційні витрати у процесі банківського обслуговування крафтових підприємств мають короткостроковий характер, у довгостроковій перспективі – це вкладення у розвиток малого та середнього бізнесу, потенційних споживачів фінансових послуг. Також крафтові підприємства отримують додаткові фінансові ресурси шляхом участі у конкурсах на отримання грантів та у міжнародних та національних програмах підтримки бізнесу. Перспективними інструментами фінансування крафтової діяльності є залучення венчурного капіталу, збір коштів через краудфандингові платформи.

Отже, крафтовий бізнес є основою розвитку місцевих громад, формування позитивного іміджу територіальних об'єднань, їх інвестиційного середовища, підвищення рівня туристичної привабливості та фактором зростання економіки у пост воєнному відновленні.

Література

1. Комліченко О.О., Живець А.М., Наконечна В.І. Крафтове виробництво як джерело розвитку туристичної галузі регіону. *Економічний простір.* 2023. №188. С. 37-40. URL: https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1346/1296

2. Шелудько С.А., Тараненко Д.С. Банківське кредитування в стратегії фінансування мікро-, малого та середнього бізнесу. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2021. №5-6 (282-283). С. 59-64. URL: http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/282-283/pdf/%D0%9D%D0%92%205-6(282-283)%202021.pdf#page=59

3. Сприяння розвитку бізнесу та підтримка підприємництва: технічний та операційний посібник. Кластер продовольчої безпеки та засобів до існування в Україні. 2024. 43 с. URL: https://fscluster.org/sites/default/files/documents/2024%20Business%20Facilitation%20and%20Entrepreneurship%20Promotion%20Guideline_%5BUA%5D.pdf

4. Руда О.Л., Турчик М.М. Організація банківського кредитування малого та середнього бізнесу в Україні. *Ефективна економіка.* 2018. № 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/61.pdf

5. Іванов К. Венчурне фінансування: сутність, особливості та сучасний стан. *Актуальні проблеми економіки.* 2024. №7 (277). С. 174-187. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/07/7.24._topic_Kyrylo-Ivanov-174-187.pdf

6. Диба М. І., Гернего Ю.О. Венчурне фінансування : навч. посібник. К.: КНЕУ. 2021. 144 с. https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/19d356c2-7fc6-4991-a651-7be9d1509ec7/content

7. Офіційний сайт Журналу Forbes Ukrain. URL: https://forbes.ua/

8. Юрчишина Л., Бартош А., Щербата А. Краудфандинг та краудлендінг як альтернативні способи фінансування в Україні. *Галицький економічний вісник.* 2024. № 4 (89). С. 89-98. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/46457/2/GEJ_2024v89n4_Yurchyshena_L-Crowdfunding_and_crowdlending_89-98.pdf

9. Теслюк С.А. Матвійчук Н.М., Демчук Н.В. Краудфандинг як сучасний спосіб фінансування: проблеми та перспективи його розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 37. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1183/1140

10. Прилепа Н., Томаля Т., Антошкова Н. Особливість крафтового виробництва в ресторанному бізнесі. *Development Service Industry Management.* 2024. №3. С. 291-295. URL: https://dsim.khmnu.edu.ua/index.php/dsim/article/view/276/281

References

1. Komlichenko O.O., Zhyvets A.M., Nakonechna V.I. (2023) Craft production as a source of development of the region's tourism industry. *Ekonomichnyi prostir*, vol. 188, pp. 37-40

2. Sheludko S.A., Taranenko D.S. Bank lending in the financing strategy of micro, small and medium-sized businesses. (2021) Naukovyi visnyk Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu, vol. 5-6 (282-283), pp. 59-64.

3. *Facilitating Business Development and Supporting Entrepreneurship: Technical and Operational Guide.* (2024) Food Security and Livelihoods Cluster in Ukraine. Ukraine

4. Ruda O.L., Turchyk M.M. (2018) Organization of bank lending to small and medium-sized businesses in Ukraine. *Efektyvna ekonomika,* vol. 10

5. Ivanov K. (2024) Venture financing: essence, features and current state. *Aktualni problemy ekonomiky,* vol 7 (277), pp. 174-187

6. Dyba M. I., Herneho Yu.O. (2021) Venchurne finansuvannia [Venture financing]. K.: KNEU, 144 pp.

7. Official site of the Forbes Ukrain. Retried from https://forbes.ua/

8. Iurchyshyna L., Bartosh A., Shcherbata A. (2024) Crowdfunding and crowdlending as alternative methods of financing in Ukraine. Crowdfunding and crowdlending as alternative methods of financing in Ukraine. Halytskyi ekonomichnyi visnyk, vol. 4 (89), pp. 89-98

9. Tesliuk S.A. Matviichuk N.M., Demchuk N.V. (2022) Crowdfunding as a modern method of financing: problems and prospects for its development in Ukraine. Ekonomika ta suspilstvo. vol. 37

10. Prylepa N., Tomalia T., Antoshkova N. (2024) The peculiarity of craft production in the restaurant business. Development Service Industry Management, vol.3. pp. 291-295.